

Zahtjevi za brisanje tekstova i demanti ne smiju služiti cenzuri

Novinari i urednici medija u Bosni i Hercegovini (BiH) su tokom svog rada suočeni sa brojnim pritiscima koji narušavaju nezavisno i profesionalno novinarstvo. Zbog nedovoljno definisanog ili parcijalnog tumačenja zakona, pravo na demanti i zahtjevi za brisanjem objavljenih tekstova ograničavaju slobodu izražavanja i služe kao sredstvo za nametanje cenzure.

To su glavne poruke Okruglog stola „Novi trendovi ili način gušenja nezavisnog novinarstva?“ koji je održan danas u Sarajevu u organizaciji Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) i Balkanske istraživačke mreže u BiH (BIRN BiH).

U diskusiji su učestvovali: novinari i urednici medija u BiH, profesori novinarstva, pravni stručnjaci te predstavnici međunarodnih organizacija i ambasada. Diskusijom su rukovodili panelisti: prof. dr. Nedim Ademović, advokat i stručnjak za ustavno pravo i prof. dr. Lejla Turčilo, profesorica sa Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, koja se na teme panela osvrnula u stručnim analizama „Demanti kao pravo na ispravku objavljene informacije, a ne forma polemike s medijem koji je informaciju objavio“ i „Zahtjev za brisanje tekstova o krivičnim djelima nakon brisanja počinitelaca iz kaznene evidencije: Post festum cenzura i prekrajanje historije“.

Turčilo je istaknula da su mediji dužni objaviti demanti ukoliko on predstavlja ispravku neistinitih činjenica i doprinosi tačnosti i nepristrasnosti informacija. Odluku o tome donosi uredništvo dok osoba koja je uputila demanti ima pravo da se obrati sudu ako nije objavljen. Profesionalni i odgovorni mediji neće odbiti objavljivanje demantija ukoliko je on zaista korekcija sadržaja jer će tako kvalitetnije

informisati javnost.

Pod oznakom demantija ne bi trebalo objavljivati polemičke tekstove u kojima se ne demantuje već raspravlja, vrijeđa ili prijeti novinaru ili mediju o objavljenom sadržaju koji se nekome ne dopada ili mu interesno ne odgovara. Turčilo smatra da takav sadržaj obesmišljava funkciju demantija jer nerijetko predstavlja pokušaj cenzurisanja sadržaja u medijima i ugrožava slobodu izvještavanja novinara „o svima i o svemu“.

Ademović je uz to dodao da niko nema pravo kroz demanti tražiti objavu ličnog stava o temi, ali ima pravo na ispravku pogrešne činjenice, posebno kada je u pitanju osoba koju novinari nisu kontaktirali tokom rada na priči.

“Ima pravo da umanjí štetu putem demantija na način da će u bitnim navodima ispraviti krive činjenične navode odnosno izjasniti se, odnosno tražiti ispravku nečega što se smatra narušavanjem nečijeg ugleda i časti, uključujući i traženje od novinara da se izvini za takav stav prema njemu”, rekao je Ademović.

Osobe koje su osuđene zbog krivičnih djela, nakon brisanja iz krivične evidencije na koje imaju zakonsko pravo, traže od medija da uklone objavljene sadržaje. Oni obično smatraju da objave o njihovim krivičnim djelima, do kojih se lako dolazi jednostavnom pretragom na internetu, štete njihovoj reputaciji.

Panelisti i učesnici diskusije su se složili da su ovakvi zahtjevi neutemeljeni i da mediji nemaju obavezu da im udovolje, posebno kada je riječ o tačnim, istinitim i provjerenim informacijama.

“Zato su ovi zahtjevi za brisanje tekstova o počinocima krivičnih djela nakon brisanja počinilaca iz kaznene evidencije zapravo jedna vrsta post festum cenzure ili pritiska na medije”, rekla je Turčilo, dodajući da je u slučaju objave neistinitog sadržaja potrebno primjenjivati

odredbe zakona o zaštiti od klevete.

Advokat Ademović je objasnio da ne postoji propisano pravo na zahtjev za brisanje objavljenih tekstova: „Brisanje i eliminisanje iz života pravnih posljedica jednoga krivično pravnog stautusnog aspekta ne podrazumijeva pravo da izbrišete da se nešto desilo,,

Učesnici panela su se usaglasili da novinarstvo, a posebno istraživačko novinarstvo koje posvećuje mnogo vremena prikupljanju provjerenih informacija, nije dio niti istražnog niti sudskog procesa o počinjenom krivičnom djelu već neovisna aktivnost kojom se javnost obavještava o temama od javnog interesa. Zbog toga, sudska odluke o brisanju osobe iz krivične evidencije ne može značiti obavezu brisanja medijskog sadržaja o počinjenom krivičnom djelu.